

Oponentní posudek disertační práce PhDr. Jaroslavy Šťastné

„Sociální ekonomika jako nástroj komunitního rozvoje v současné společnosti“

Praha, FF UK 2012

Kandidátka se volbou tématu své disertační práce vydala na půdu, kde se sociologie stýká s ekonomikou a také s politickými vědami. Takový počín není prost rizika spojeného se setkáváním, souběžným uplatňováním a snahou o integraci konceptuálních a metodických aparátů a poznávacích tradic různých disciplín. Nepřekvapuje, že autorka operuje s pojmy, které se ještě nedávno v sociologické produkci téměř nevyskytovaly: globalizace, lokalizace, de-lokalizace, sociální podnikání... V takových případech je výzkumník nucen se pohybovat mezi Skyllou integrace pojmového aparátu s rizikem nepřípustného zobecňování na jedné straně a Charybdou omylů v uplatnění disciplinárně specifického způsobu explanace na poli jiné disciplíny na straně druhé.

Výsledek tohoto úsilí bych proto hned na začátku svého vyjádření rád ocenil. Ve své práci autorka uplatnila polohu, která jí umožnila snížit rizika takového selhání na minimum. Další významnou přidanou hodnotu její práce vidím v tom, že se i meritorně pustila do problematiky, v níž se zrcadlí vážné vývojové problémy současné české společnosti – konstituování podmínek pro uplatnění sociálního podnikání v praxi.

Základní konceptuální problém práce tkví v uchopení specifického postavení sociálních podniků v tržní ekonomice, v níž se přirozeně a masivně uplatňuje kritérium maximalizace zisku. Aby sociální podniky mohly dostát očekávání a naplňovat i svoje funkce sociální, občanské, komunální a politické, musí ke statkům, které na trhu nabízejí (a které nemohou prodat tak lacino jako čistě tržně se chovající subjekty), přidat ještě nějakou hodnotu navíc... Alternativně musejí hledat zdroje, kterými nedisponuje konkurence, a tím získat v cenovém soupeření konkurenční výhodu. Že je takové postavení sociálních podniků analyticky jen obtížně uchopitelné, dokazuje mimo jiné i empirická část práce, v níž autorka prokazuje, že metoda SROI (Social Return on Investment), kterou aplikovala při zkoumání mimoekonomických efektů fungování sociální firmy Modrý domeček v Řevnicích, je v zásadě nepoužitelná tam, kde tato metoda vyžaduje kvantifikaci těchto efektů.

Práce je napsána mimořádně sdělným a kultivovaným jazykem. K jejím přednostem patří také přehled základních zjištění v samotných závěrech.

Nyní se zhostím povinnosti oponenta poukázat i na kritická místa práce. Jedno z nich vidím tam, kde autorka analyzuje přínosy sociálního podnikání s uplatněním ekonomických teorií selhání trhu, vládních selhání a nakonec i v kontextu obecnějších rysů současného vývoje spojených s globalizací ekonomiky. Existuje obecnější a ucelenější přístup, rozvinutý na půdě veřejné politiky, který doplňuje selhání, identifikovaná makroekonomií a uplatňující kritérium ekonomické efektivity, explicitním promítnutím kritérií obecnější povahy – ať už jde o zmenšení nerovností v rozdělování statků, zachování institucionálních hodnot, kultivaci a uplatnění lidského potenciálu, uplatnění lidských práv, lidskou důstojnost, udržitelný způsob života atd.

Další možnost rozpracování problematiky sociálního podnikání nabízí identifikace modelového výskytu sociálně patologických forem regulace na pomezí uplatnění trhu a státu. V českých poměrech je to například klientelismus a korupce, které se, jak známo, nezastavily (zvláště v 90. letech minulého století) ani před institucionálními branami neziskového sektoru! Právě obtížná právní a správní vymezenost diferencovaných funkcí sociálních podniků se může stát pro aktéry, kteří mohou dovedně těžit z jejich chabého institucionálního zarámování, lákavým soustem.

Domnívám se též, že na některých místech mohla být práce stručnější. Týká se to například kapitoly 3.1.5., podávající na deseti stranách extenzivní taxativní výčet sociálního podnikání ve vybraných evropských zemích a v Severní Americe. Také editačních prohrěšků najdeme někde (např. na str. 23) více, než by si asi sama autorka přála. Smysl sdělení však zůstal vždy zachován.

Celkové zhodnocení: Předloženou práci doporučuji k obhajobě a přijetí jako disertační práci v oboru sociologie na Univerzitě Karlově.

Prof. PhDr. Martin Potůček, CSc. MSc.

Praha, 15. 12. 2012